

Univerza Oulu:

Laponski jezik in kultura

Univerza Turku:

Folkloristične študije, Etnologija, Finska in primerjalna etnologija

Åbo Akademi (Švedska univerza – Turku)

Folklor in lokalne šege, Zgodovina skandinavske folklore in kulture. Etnologija – kansatiede (dobesedno: ve-da o ljudstvu) folklor – kansantietous.

Etnološka katedrala na univerzi v Turku-ju (Turun Yliopisto), je po metodološki usmeritvi najbolj podobna naši, njen predstojnik in nosilec je de. Ilmar Talve, ki je med vojnama emigriral iz Estonije, študiral in deloval na Švedskem in kasneje prišel v Turku. Metoda etnologije, ki se tu poučuje na inštitutu (povezanem z univerzo) Fennicum je orientirana zgodovinsko. Zelo se zanimajo za proučevanje delavcev in njihove kulture v Turkuju (pristaniško in industrijsko mesto, včasih prestolnica Finske, tu živi veliko Švedov) zadnje čase so to razširili na celo jugovzhodno področje Finske, ker je tu največ industrije. Material zbirajo že 10 let, obdelanega ali objavljenega pa je trenutno le malo.

Profesor finske in primerjalne etnologije Maija – Liisa Heikinmäki in Juhani Lethonen sta docenta (finske etnologije in proseminar), asistenta sta Jussi Markku Aukia in Pekka Leimu. Osnove finske ljudske kulture uči Marjatta Virpi Nurmi, Jukka Eenila pa osnove švedske ljudske kulture. Oba bi lahko imeli za nekakšna lektorja ali instruktora (isto kot angleški tutor). Oglejmo si koliko ur je treba opraviti na posameznih stopnjah:

Approbatur (uporabljam finsko transkripcijo latinskih izrazov): 7 ur tedensko

Cum Laude approbatur: 19 ur tedensko, vendar trajajo posamezni kurzi zelo različno, včasih le po dva meseca. Sem je všteti tudi seminar.

Laudatur: 13 ur

Liesnsiaatti: seminar, 2 uri tedensko. Drugačen režim, čeprav na drugem stopnišču iste zgradbe vlada pri folkloristi, kjer je predstojnik Lauri Olavi Honko. Drugi profesorji, drugačna snov. . .

Damjan Ovsec

Abstract:**Ethnology and the study of ethnology in Finland**

The author publishes the first of his articles about ethnology and the study of ethnology in Finland, which he became acquainted with during his post-graduate work in the school year 1975/76.

JANKU KOTNIKU V SPOMIN

Komaj mesec dni pred izpolnjenim devetdesetim letom je v Ljubljani umrl nov. 1975 dr. Janko Kotnik, višji univ. predavatelj v p. Kot mlajši brat etnologa in slavista Franceta se je narodil 22. XII. 1885 na Dobrih pri Ravnah na Koroškem, študiral tudi slavistiko pri M. Murku v Gradcu in romanistko tu, v Pragi, Parizu in Lausanni. Njegovi številni francoski, italijanski, angleški, nemški, ruski slovarji so posebnost v naši kulturi kot delo enega človeka. Pozabljamo pa, da je slavist Janko Kotnik objavljaj tudi etnološko pomembne spise. Že njegova disertacija – bil je tudi Štrekljev učenec – je govorila o dobrškem narečju. Kot mariborski profesor pa je pisal o Potovanju Angleža Browna po slovenskih deželah leta 1669 (Mladika IX, 1928) in objavil opis vsebine in nekaj besedil iz slovenskega rokopisa z Leš pri Prevaljah iz sredine 18. stoletja (ČZN, XXIV, 1929). Ta rokopis ni pomemben le kot bukoviško delo, marveč zavoljo apokrifnih ljudskih molitev, receptov ljudskega zdravilstva, ljudskih pesmi, vabila na ženitovanje, navodila za tkanje cviliha (dvonitnika) itd.

Kotnik je o Matiji Murku napisal ob njegovi sedemdesetletnici pregledno študijo (ČZN XXVI, 1931) in spomine nanj (M. Murko v Gradcu, Nova obzorja IV, 1951), na delovno področje svojega brata pa je segel tudi z esejem Lesičjak, ljudski pesnik in pevec iz Korotana (Maribor, 1929, 32 str.), ki ga njegova univ. bibliografija ne omenja. Za lesičjakovim življenjepisom in oznako njegovega pesnenja je objavil v tej knjižnici tudi pet njegovih pesmi. – Za Kramolčevo izdajo Lesičjakovih pesmi (Celje, 1954) je prav tako napisal uvod.

Zaradi vsega tega prizadevanja bomo etnologi ohranili ljubeznivega profesorja Kotnika v lepem spominu in bomo posebno radi ter s pridom segali po njegovi objavi leškega rokopisa.

V. N.

V SLOVO METODU TURNŠKU

2. januarja letos je v Celovcu umrl dr. p. Metod Turnšek, nazadnje od 1956 župnik na Rebrci v Podjuni, prej deset let profesor slovenščine na slovenski srednji šoli v Trstu in še prej liturgični pisatelj in urednik v Stični pri belih menihih, kjer so ga 4. febr. tudi pokopali. Narodil pa se je 21. febr. 1909 v Budini pri Ptujju. Poleg mnogih povesti, 21. febr. 1909 v Budinji pri Ptujju. Poleg mnogih povesti, dram z zgodovinsko, delno koroško tvarino in pre mnogih člankov nas zanimajo njegove štiri knjige **Pod vernim krovom** (I-II, Ljubljana 1943-44, III, Trst 1946, IV, Gorica 1946), ki so posebnost zavoljo treh krajev natisa. To sicer poljudno, versko poučno napisano delo o slov. verskih šegah je zaslužno zavoljo gradiva (napak svojih poročevalcev ni kriv), ilustracij in kot prvi poskus dela o eni vrsti letnih šeg – zopet po prizadevanju ljubiteljev, ki jim toliko dolgujemo, posebno spričo nemarnosti „strokovnjakov“. – V Trstu je izdal knjigo „narodopisnih zapiskov iz slovenskega obrobja“ Od morja do Triglava, I, 1952, II, 1954 ter knjigo o Slovenski Benečiji: Rod za mejo (Celovec 1954, pod psevdonimom Hektor Špekona).

Prizadevnemu ljubitelju in nabiralcu slovenskega ljudskega izročila v vsej domovini ne glede na meje, ki mu je ob vsem drugem delu posvetil toliko časa in truda, bo ohr-

nila naša stroka hvaležen in spoštljiv spomin. Posebno zaslužno je njegovo zamenjsko delo in iz njegovih knjig bodo še dolgo navajali, saj rase zanimanje za njegova področja dela v Evropi vse bolj (npr. pri sosednjih Madžarih).

V. N.

V SPOMIN DRAGU PREDANU

22. januarja 1976 je v Celju umrl Drago Predan, vnet in mnogostranski delavec na področju šolstva, ljudske prosvete, kulture in narodopisja. Njegova življenjska pot je tekla od leta 1904, ko se je rodil na Ptujski gori v družini malega kmeta in obrtnika, preko študija na učiteljsku v Mariboru (od 14 bratov in sester se razen njega še dva odločila za učiteljski poklic), učiteljevanja v Majšperku, Stojnem selu, Preboldu, Vitomarcih in Mozirju, od koder so ga nacistični okupatorji leta 1941 zaradi narodne zavednosti in napredne usmerjenosti pregnali v Srbijo. Tam se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Po osvoboditvi je opravljal številne odgovorne družbene in politične funkcije v Mozirju, Pretrovčah, Žalcu in Celju. V zadnjih dveh od naštetih krajev je aktivno delal kot kulturni organizator in publicist tudi po upokojitvi prav do svoje smrti.

Njegov kmečki rod in njegov učiteljski poklic sta zbudila in izoblikovala v njem živo zanimanje za domoznanstvo in narodopisje. Že kot mlad učitelj je med obema vojnama na vzpodbudo Vinka Möderndorferja zbiral in zapisoval gradivo o ljudski tvarni, občestveni in duhovni kulturi. Po osvoboditvi je bil med leti 1950 in 1953 eden najbolj delovnih članov narodopisne skupine, ki je pod vodstvom dr. Franceta Kotnika zbirala narodopisno gradivo na saminah v Florijanu nad Gornjim gradom, v zaselkih okrog Jurkloštra ter na Kozjanskem v okolici Podsrede. V Kotnikovem zborniku (Celje 1956), kjer je to gradivo natisnjeno, je največ prispevkov podpisanih s Predanovim imenom. Posebno ga je zanimala ljudska tvarna kultura. V treh knjigah Savinjskega zbornika, ki jih je uredil, je pisal o savinjski kmečki hiši (1959), o lovstvu in lovskih običajih v Savinjski dolini (1965), ter o kastah na savinjskem območju (1974). Tudi v priložnostnih zbornikih, ki jih je pripravil in uredil ob jubilejih raznih društev, tovarn in šol ter ob občinskih in krajevnih praznikih v žalski občini, je vedno napisal poljudne prispevke o ljudski tvarni kulturi in ljudskih običajih ter zapisal ljudske pesmi, pripovedke in pregovore. Zgled take krajeviske knjižice, v kateri ima narodopisje prav primeren delež, so Andraški razgledi (Žalec 1957), v katerih je opisal kmečke domačije, kašte, zidanice in preše, mline, andraške lipe, kužno znamenje v Dobrniču in druge krajevne znamenitosti.

Po letu 1960 je oživil izročilo nekdanje Kotnikove narodopisne skupine v Celju in jo na novo organiziral kot celjsko podružnico Slovenskega etnografskega društva. Leta 1965 je krepko sodeloval pri organizaciji XII. kongresa jugoslovanskih folkloristov v Celju in na njem prebral svoj referat „Kašte na celjskem območju“ (obj. v zborniku tega kongresa, natisnjem leta 1968). – V poletjih 1969, 1970 in 1971 je s svojo narodopisno skupino zbiral narodopisno gradivo na Paškem Kozjaku. Natisnjeno je bilo v Celjskem zborniku 1973/74. Predan je prispeval precej nadroben opis tvarne kulture in nekaj gradiva o občestveni kulturi na tem območju. V letih 1972 in 1973 je začela skupina pod njegovim vodstvom podobno zbirati narodopisne starine v okolici Svetine nad Celjem.

Zahrbtna bolezen, ki je v zadnjih letih spodjedala nenavadno močno življenjsko in delovno energijo tov. Predana, je zadrževala to raziskovano delo. Prav tako bo moral kdo drug nadaljevati in dokončati njegov široko zasnovani načrt o zbiranju slovenskih lovskih pesmi ter jih izdati v knjigi (gl. njegov poziv v Lovcu 1969/70, str. 330–331). V tej zamisli se prepleta njegovi srečni nagnjenji do lovstva in do narodopisja.

Njegovim sodelavcem in prijateljem lahko samo nadaljevanje začetnega dela in dokončanje njegovih načrtov izpolni praznino, ki jo čutijo zdaj, ko so izgubili najbolj vztrajnega vzpodbujevalca in hkrati prvega v svoji delovni navezi.

vln.

knjižne novosti

William G. Lockwood:

European Moslems. Economy and Ethnicity in Western Bosnia. (Studies in Anthropology) New York, San Francisco, London, Academic Press 1975, XI + 241 str., ilustr.

Avtor je za študijo, posvečeno preučevanju občasnih sejmov in njihovih vplivov na medsebojne stike prebivalcev različnih krajev in pripadnikov različnih etničnih skupin, izbral etnično in socialno heterogeno področje v okolici Bugojna v Bosni in Hercegovini (prebivalci so Muslimani, Hrvati, Srbi, nomadsko in stalno naseljeni Romi, meščani in kmetje, potomci muslimanske aristokracije in začasni albanski delavci). Za razumevanje družbene vloge sejmov je nujno potrebno vsestransko poznavanje obravnavane krajevne skupnosti. Avtor je z ženo petnajst mesecev prebil v muslimanski vasi Planinica v okolici Bugojna. To mu je omogočilo neposreden stik s prebivalci ter prisotnost na vseh sejmih, ki so se jih le-ti v času raziskave udeležili. Tako so mu bili dostopni vsi potrebni podatki za odgovore na zastavljena vprašanja: Kako sejmji vplivajo na življenje ljudi, ki so z njimi v bolj ali manj neposrednem stiku? Ali so udeleženci sejma skupnost in če so, v kakšnem smislu? Kakšna je narava te skupnosti? Ali gospodarski stiki med posamezniki vzpodbujajo navezavo odnosov tudi na drugih ravneh?

Kot sledi iz raziskave, se družbeni odnosi posameznikov, prebivalcev obravnavanega področja, odvijajo predvsem znotraj okvirov etnične skupine, ki ji pripadajo. Priložnosti za stike s pripadniki drugih skupin so razmeroma redke. Tudi sejmji, katerih osnova je večkrat etnična delitev dela, nimajo pomembne združevalne vloge. So izraz medsebojne ekonomske odvisnosti posameznih etničnih skupin, stiki med posamezniki, udeleženci sejmov, so predvsem površni in začasni.

Mojca Ravnik

Piotr Sztompka:

System and Function. Toward a Theory of Society. (Studies in Anthropology) New York, San Francisco, London, Academic Press 1974, XVI + 213 str.

O knjigi poljskega sociologa je vredno podrobneje spregovoriti kljub temu, da del, posvečenih izključeno teoriji družbe, navadno ne štejejo za etnološko zanimiva. Eden od razlogov, ki nas navajajo k uvrstitvi te knjige med etnološko pomembne novosti, je obravnava funkcionalistične metode, torej pomembne smeri v socialni antropologiji. Avtor si je namreč kot glavni namen zastavil podrobno analizo in kritično oceno funkcionalističnega pojmovnega modela, že večkrat podvrženega enostranski kritiki, ki ni upoštevala vseh njegovih razsežnosti in je tako zavrгла tudi pozitivni prispevek funkcionalizma družbeni teoriji. Avtor dosega svoj namen rešiti dragocene osnove funkcionalistične metode z miselnim postopkom, katerega strogost izhaja iz prepričanja, da so